

ØKONOMISKE ANALYSER OG NØKKELTALL

1. Innledning

Regnskapsanalysens formål er blant annet å gi opplysninger om siste års utvikling, samt sentrale utviklingstrekk i kommuneøkonomien. I regnskapsanalysen beskrives kommunens balanseregnskap, investeringsregnskap og driftsregnskap for 2007. Avslutningsvis er det tatt med enkelte begrep/nøkkeltall for dermed å vise hvordan kommunens finansielle stilling har utviklet seg de siste årene. Alle tall er oppgitt i hele 1.000 kroner.

2. Balansen

Balanseregnskapet gir en oversikt over kommunens bokførte eiendeler, gjeld og egenkapital. Alle anskaffelser av varige driftsmidler blir aktivert i balansen med anskaffelseskost.

Balansen gir et reelt bilde av utviklingen av kommunens omløpsmidler, lang- og kortsiktig gjeld. De bokførte beløp for omløpsmidler gir et godt grunnlag for å vurdere kommunens likvide stilling.

	2004	2005	2006	2007
EIENDELER				
Faste eiendommer og anlegg/utstyr	131 081	127 514	124 178	122 822
Aksjer, utlån	4 169	4 470	29 813	43 617
Pensjonsmidler	92 630	101 070	109 243	118 589
Sum anleggsmidler	227 880	233 054	263 234	285 028
Kortsiktige fordringer	10 336	13 436	15 703	5 678
Premieavvik	2 802	2 456	2 551	2 835
Kasse, postgiro, bankinnskudd	14 587	9 587	15 806	30 251
Sum omløpsmidler	27 725	25 479	34 060	38 764
Sum eiendeler	255 605	258 533	297 294	323 792
EGENKAPITAL OG GJELD				
Fondsmidler	-13 843	-12 760	-11 960	-13 426
Regnskapsmessig mindreforbruk	-1 016	-1 016	-3 175	0
Regnskapsmessig merforbruk	11 351	11 351	7 434	2 770
Udekket i investeringsregnskapet	210	277	595	779
Likviditetsreserve	-184	-184	-1 384	-1 384
Kapitalkonto	-58 175	-52 776	-75 194	-87 485
Sum egenkapital	-61 657	-55 108	-83 684	-98 746
Pensjonsforpliktelser	-108 290	-119 438	-129 054	-139 090
Andre lån	-62 659	-62 084	-61 713	-61 064
Sum langsiktig gjeld	-170 949	-181 522	-190 767	-200 154
Annen kortsiktig gjeld	-22 999	-20 214	-20 339	-22 125
Premieavvik	0	-1 689	-2 504	-2 767
Sum kortsiktig gjeld	-22 999	-21 903	-22 843	-24 892
Sum egenkapital og gjeld	-255 605	-258 533	-297 294	-323 792

I forbindelse med analysen av balanseregnskapet ser vi nærmere på utviklingen av kommunens pensjonsforpliktelser, langsiktige gjeld og fondsmidler, samt arbeidskapital og likviditetsreserve.

2.1 Pensjonsforpliktelse

Kommunen har sine pensjonsforsikringer hos Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK). Pensjonskassene har laget følgende beregninger:

	2004	2005	2006	2007
Estimat påløpte pensjonsforpliktelser 31.12	108 290	119 438	129 054	139 090
Pensjonsmidler	-92 630	-101 070	-109 243	-118 589
Netto pensjonsforpliktelser	15 660	18 368	19 811	20 501

Tabellen viser at kommunens pensjonsforpliktelser pr. 31.12.2007 i følge aktuarberegninger (mange forutsetninger) er 139 millioner kroner, mens inntående pensjonsmidler er på 118,5 millioner kroner. Det vil si en underdekning på 20,5 millioner kroner. Dette er en økning på 0,7 millioner kroner fra året før. Netto pensjonsforpliktelser er beregnet inkl arbeidsgiveravgift.

2.2 Langsiktig gjeld

Størrelsen på kommunens langsiktig gjeld er en god pekepinn på den økonomiske handlefrihet i tiden som kommer. Lav lånegjeld medvirker til større handlefrihet. Kommunens langsiktig gjeld pr. 31.12.2007 er 61 millioner kroner. Av dette utgjør startlån (lån til videre utlån) 1,9 millioner kroner.

Det er foretatt låneopptak på 2,5 millioner kroner til investeringsformål i 2007. Det er innbetalt 3 millioner kroner i fortløpende avdragsutgifter.

Langsiktig gjeld	2004	2005	2006	2007
Lånegjeld pr. 1.1.	65 843	62 659	62 085	61 713
Nye låneopptak	2 600	2 900	3 000	2 500
Avdrag	-3 700	-3 474	-3 235	-3 021
Ekstraordinært avdrag	-2 084	0	0	0
Avdrag investeringsregnskap	0	0	-137	-128
Lånegjeld 31.12.	62 659	62 085	61 713	61 064
Lån til videre utlån	1 484	1 475	1 587	1 943
Netto lånegjeld	61 175	60 610	60 126	59 121
<u>Netto lånegjeld i % av løpende inntekter:</u>				
Flesberg	55 %	49 %	45 %	41 %
Rollag	39 %	32 %	28 %	36 %
Nore og Uvdal	25 %	44 %	41 %	52 %

Tabellen over viser utviklingen av kommunens netto lånegjeld i % av løpende inntekter de fire siste år og sammenlikning med de andre Numedalskommunene.

2.3 Fondsmidler

Fondsmidler er avsetninger kommunen har foretatt i tidligere regnskapsår eller i regnskapsåret for å ha grunnlag for egenfinansiering av investeringer og andre uforutsette hendelser.

Fond	2004	2005	2006	2007
Fond pr.1.1.	15 488	13 843	12 760	11 960
Netto endring i året	-1 645	-1 083	-800	1 466
Fond 31.12.	13 843	12 760	11 960	13 426

Som tabellen viser har kommunen ved utgangen av 2007 fondsmidler på 13,4 millioner kroner. Dette er 1,5 millioner kroner mer enn ved utgangen av året før. Økningen er i det vesentlige avsetning av øremerket tilskudd til bundne driftsfond.

Fondsmidlene grupperes i Disposisjonsfond, Ubundne kapitalfond, Bundne kapitalfond og Bundne driftsfond. Tabellen nedenfor viser fondene fordelt i henhold til denne grupperingen. Den viser også at 12 av 13,4 millioner kroner allerede er disponert eller bundet til spesielle formål.

Fond	Til disposisjon
Disposisjonsfond	933
Tidligere disponert	-591
Bundne driftsfond	433
Næringsfond	
Andre bundne fond	-4 023
Øremerket tilskudd	-3 118
Ubundne investeringsfond	77
Kommuneskogfond disponert til bredbånd	-4 251
Sum fondsmidler	1 443

2.4 Arbeidskapital

Arbeidskapitalen, som er differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld, har som funksjon å virke som en likviditetsreserve for å fange opp forsinkelser mellom inn- og utbetalinger. I tillegg vil arbeidskapitalen inneholde reserver (fondsmidler) som kan benyttes til fremtidige investeringsformål. Endringen i arbeidskapitalen tilsvarer differansen mellom tilgang og bruk av midler, og er et interessant uttrykk for utviklingen av kommunens likviditet.

Tabellen viser endringen i kommunens arbeidskapital i perioden 2002 til 2007. I 2007 er arbeidskapitalen styrket med 2,6 millioner kroner. Det vil altså si at kommunen har anskaffet 2,6 millioner kroner mer enn hva den har brukt av midler.

Tabellen viser også at i perioden 2002 til 2005 brukte kommunen mer midler enn hva som ble anskaffet, dette gjorde at likviditeten var meget stram i denne perioden.

Arbeidskapitalen	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Omløpsmidler	42 402	35 322	27 724	25 479	34 061	38 764
Kortsiktig gjeld	-18 594	-21 910	-22 999	-21 903	-22 843	-24 892
Arbeidskapital	23 808	13 412	4 725	3 576	11 218	13 872
Endring i arbeidskapitalen	-2 664	-10 396	-8 687	-1 149	6 493	2 654

2.5 Likviditetsreserven

Arbeidskapitalen til kommunen er pr. 31.12.2007 13,8 millioner kroner.

Kommunens likviditetsreserve fremkommer ved å korrigere arbeidskapitalen for ubrukte lånemidler, fondsmidler og årets regnskapsmessige mer- mindreforbruk. Likviditetsbeholdningen må være så stor at den er tilstrekkelig som driftskapital til betaling av de løpende betalingsforpliktelser. Likviditetsreserven spesifiseres på egen konto under kommunens egenkapital.

Arbeidskapitalen	2003	2004	2005	2006	2007
Arbeidskapital	13 412	4 725	3 576	11 218	13 872
Korrigert for:					
Ubrukte lånemidler	-844	-1 244	-1 244	-2 727	-2 611
Mer- mindreforbruk driftsregnskap	4 120	10 336	10 336	4 258	2 770
Mer- mindreforbruk investeringsregnskap	0	210	277	595	779
Obligasjoner					
Fondsmidler	-15 488	-13 843	-12 761	-11 960	-13 426
Likviditetsreserve	1 200	184	184	1 384	1 384

Oversikten viser at likviditetsreserven er 1,3 millioner kroner ved utgangen av 2007. Likviditetsreserven oppleves som tilstrekkelig som driftskapital.

Endringen fra 2005 til 2006 gjelder tilbakebetaling av lån til statens vegvesen i 2001. Beløpet ble ført som "lån av likviditetsreserven" i 2001 og er tilbakerført ved innløsning i 2006.

2.6 Beregning av likviditetsgrader

Likviditetsgrad 1	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kasse/bank	20 493	17 533	14 587	9 587	15 806	30 251
Kortsiktig gjeld	18 594	21 910	22 999	21 903	22 843	24 892
Likviditetsgrad	1,1	0,8	0,6	0,4	0,7	1,2

Likviditetsgrad 1 forteller i hvilken grad kommunen evner å finansiere sine kortsiktige gjeldforpliktelser. Likviditetsgrad 1 bør være 1. Kommunens likviditetsgrad er 1,2 og er dermed på samme nivå som vi hadde i 2002. Likviditetsreserven oppleves som tilstrekkelig som driftskapital.

3. Investeringsregnskap

Forskriftene setter et klart skille mellom løpende drift og investeringer. Investeringsregnskapet viser utgiftene til investeringer og utlån og hvordan disse utgiftene og utbetalingene er finansiert.

Kommunens brutto investeringer i 2007 utgjør 5,1 millioner kroner inkludert nødvendige avsetninger som inndekning av tidligere merforbruk til investeringsformål.

ØKONOMISK ANALYSE

Tabellen nedenfor viser investeringsregnskapet for de fire siste årene.

	2004	2005	2006	2007
INVESTERINGSBEHOV				
Investeringer i anleggsmidler	5 654	4 712	2 437	4 133
Utlån og forskutteringer	610	277	411	244
Avdrag på lån	0	0	137	128
Avsetninger	429	0	1 200	595
Årets finansieringsbehov	6 693	4 989	4 185	5 100
FINANSIERT SLIK:				
Bruk av lånemidler	-2 200	-2 900	-1 517	-2 616
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-1 276	-711	-1 536	-1 012
Tilskudd til investeringer	-257	-1 182	-714	0
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-754	0	-33	-24
Andre inntekter	-577	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-5 064	-4 793	-3 800	-3 652
Overføring fra driftsbudsjettet	0	0	0	-669
Bruk av avsetninger	-1 419	-129	0	0
Sum finansiering	-6 483	-4 922	-3 800	-4 321
Udekket / Udisponert	210	67	385	779

Finansieringen av investeringene er gjennomført ved låneopptak og salg av kommunal eiendom.

Ikke finansiert merforbruk i 2007 på 779.000 kroner gjelder bl.a. egenkapitalinnskudd til KLP, rehabilitering skolebygg og reduserte overføringer fra driftsregnskapet i forhold til budsjetterte overføringer. Merforbruket må inndekkes i løpet av 2 år.

4. Driftsregnskap

Driftsregnskapet viser størrelsen på de løpende driftsinntekter og driftsutgifter og inneholder sentrale størrelser som **brutto driftsresultat** og **netto driftsresultat**. For å se utviklingen over tid, presenteres ovennevnte størrelser for de fire siste år.

4.1 Driftsresultat

Brutto driftsresultat viser forholdet mellom de løpende inntekter og utgifter knyttet til driften. Netto driftsresultat gir uttrykk for situasjonen etter at netto rente- og avdragsutgifter er dekket. Netto driftsresultat forteller hvor mye kommunen har igjen til interne avsetninger og investeringer.

Regnskapsresultatet (regnskapsmessig mindre- eller merforbruk) fremkommer når vi korrigerer netto driftsresultat for interne avsetninger og bruk av tidligere avsetninger. Resultatstørrelsen forteller imidlertid lite om hvordan den økonomiske utviklingen har vært, men heller mer om samlet avvik i forhold til budsjett.

Tabellen nedenfor viser kommunens driftsresultat for de fire siste år.

Driftsresultat	2004	2005	2006	2007
Skatteinntekter	40 730	45 229	49 549	48 242
Eiendomsskatt	1 722	1 821	2 085	2 454
Rammetilskudd	29 726	26 318	36 484	41 887
Andre driftsinntekter	38 398	49 336	45 164	49 968
Sum driftsinntekter	110 576	122 704	133 282	142 551
Sum driftsutgifter	-119 698	-125 409	-129 606	-140 263
Brutto driftsresultat	-9 122	-2 705	3 676	2 288
Renteutgifter	-2 010	-1 519	-1 934	-2 812
Renteinntekter	919	815	841	1 808
Avdrag på innlån	-3 700	-3 474	-3 235	-3 021
Mottatt avdrag på utlån	31	62	74	138
Utlån sosial og næring	-34	-127	-84	-41
Motpost avskrivninger	6 028	5 995	6 005	5 263
Netto driftsresultat	-7 888	-953	5 343	3 623
Regnskapsresultat:				
Overf. til investeringsregn.	0	0	0	-669
Netto avsetninger	655	953	-2 168	-2 954
Ikke disponert				
netto driftsresultat	-7 233	0	3 175	0
Netto driftsresultat				
i % av sum driftsinntekter	-7,1 %	-0,8 %	4,0 %	2,5 %

ØKONOMISK ANALYSE

Netto driftsresultat for 2007 er 2,2 millioner kroner og utgjør 2,5 % av kommunens inntekter. Dette er i tråd med budsjettert forutsetning. Fylkesmannen anbefaler at netto driftsresultat er 4% av kommunens inntekter.

Avvik revidert driftsbudsjett og driftsregnskap 2007:

Regnskapet er oppgjort med 0 i mer- eller mindreforbruk etter at overføring fra driftsregnskap til investeringsregnskap er redusert med 226.000 kroner i forhold til budsjett. Denne reduksjonen (strykningen) er i tråd med gjeldende regnskapsforskrifter og strykingsbestemmelsene i denne. Reduksjonen påvirker merforbruk i investeringsregnskapet.

Analysere vi driftsresultat viser det at driftsregnskapet samlet sett for etatene har et negativt avvik på 1,8 millioner kroner som fordeler seg slik:

	Rev budsjett 2007	Regnskap 2007	Avvik	Avvik i %
Driftsområder:				
0. Politiske styring- og kontrollorgan	1 481	1 828	-347	-23 %
1. Fellestjenesten	11 909	12 212	-303	-3 %
2. Oppvekst- og kulturetaten	31 535	30 000	1 535	5 %
3. Sosial- og barneverntjenesten	4 629	4 484	145	3 %
4. Helse- og omsorgstjenesten	30 964	31 495	-531	-2 %
6. Teknisk, plan og ressurs	11 529	13 832	-2 303	-20 %
Sum avvik			-1 804	

Som oversikten viser har flere av etatene merforbruk, mens oppvekst- og kulturetaten har positivt avvik på 5%. Etaten for Teknikk, plan og ressurs har overforbruk på 20% eller 2,3 millioner kroner. Dette store overforbruket er ikke varslet og sees på som alvorlig. Gjennomgang av etatens drift viser at overforbruket bl.a. skyldes svikt på gebyrinntekter i forhold til budsjetterte inntekter, store ekstrautgifter i forbindelse med flom og renovasjonsordningen. Ekstra lønns- og annonseringsutgifter.

Generelt oppleves etatenes rammer som stramme. Det settes fokus på enda tettere økonomioppfølging i 2008. Etatenes avvik er nærmere kommentert i årsrapporten.

Avvikene innen etatene er dekket opp med følgende:

	Rev budsjett 2007	Regnskap 2007	Avvik	
Etatenes samlet drift			-1 804	
Andre budsjettposter:				
7. Ymse inkl premieavvik	943	378	565	Det er inntektsført positivt premieavvik i 2007. Premieavviket blir utgiftsført i like beløp de neste 15 år
Skatt og rammetilskudd	-91 680	-92 454	774	500 er ekstraordinære skjønnsmidler fra fylkesmannen
Momskompensasjon investeringer	0	-502	502	Inntektsført i drift jrf forskriftene
Andre generelle ovf. Fra staten	-1 700	-1 856	156	Økt kompensasjon pga økt rentebelastning.
Renter og avdrag	4 770	4 211	559	Økte renteinntekter
Konsesjonsavgifter og kraft	-1 900	-1 259	-641	Reduserte inntekter på salg av konsesjonskraft
Avsetninger	400	736	-336	
Overføring til investeringsregnskap *	894	669	225	Redusert ovf til investeringsregnskapet
Mindreforbruk i 2007			0	

Kommunens driftsregnskap kan gjøres opp med et mindreforbruk på 0 kroner.

Lønnsutgifter:

	2003	2004	2005	2006	2007	Endring 06/07
Sum lønn	62 427	64 312	63 312	65 894	70 606	4 712
Pensjon	6 922	7 596	8 619	7 473	7 871	398
Arbeidsgiveravgift	9 325	9 754	9 797	9 447	10 450	1 003
Totale lønnsutgifter	78 674	81 662	81 728	82 814	88 927	6 113
Ref. sykkelønn etc.	-4 146	-3 257	-3 598	-3 053	-3 636	-583
Netto lønnsutgifter	74 528	78 405	78 130	79 761	85 291	5 530
Lønn i % av sum driftutgifter	64 %	66 %	62 %	62 %	61 %	-1 %

Tabellen viser økning i totale lønnsutgifter på 7,4% fra 2006 til 2007. Netto lønnsutgifter (lønn inkl pensjon og arbeidsgiveravgift, fratrukket refusjon fra folketrygden) har steget med 5,5 millioner kroner eller 6,9%.

Kommunens andel av lønnsutgifter i forhold til totale driftsutgifter er det siste året redusert fra 62 til 61%. I perioden fra 2003 til 2007 er den redusert fra 64 til 61%. Det vil si at en større andel av kommunens utgifter er andre utgifter enn lønn.

5. Andre nøkkeltall

5.1 Skattedekningsgrad

Skattedekningsgraden viser hvor stor del av driftsutgiftene som dekkes av kommunens skatteinntekter (skatter er skatt på inntekt, naturressursskatt og eiendomsskatt) og kan være et mål på kommunens avhengighet av statlige overføringer.

Skattedekningsgrad	2004	2005	2006	2007
Sum driftsutgifter	119 698	125 409	129 606	140 263
Skatt på formue og inntekt ekskl eiendomsskatt	40 730	45 229	49 549	48 242
	34,03 %	36,07 %	38,23 %	34,39 %

Skattedekningsgraden er redusert fra 38,2% i 2006 til 34,4% i 2007. Det vil si at kommunens utgifter i mindre grad dekkes av skatteinntekter i 2007 enn i 2006.

6. Konklusjon

Driftsregnskapet blir gjort opp med ett positivt netto driftsresultat på 2,5%, som er det samme som målsettingen i revidert budsjettet. Mer-/mindreforbruk er 0. Det er likevel bekymringsfullt at flere etater har merforbruk i forhold til bevilgede rammer. Spesielt er årets situasjon ved etaten for Teknikk, plan og ressurs bekymringsfull med inntektssvikt og forholdsvis høye ekstra kostnader i løpet av året. Det har vært tett oppfølging av økonomisituasjonen i 2007, men må ytterligere forbedres i 2008.

Tidligere merforbruk i driften er i tråd med revidert budsjett redusert med 4,6 millioner kroner i 2007. Rest merforbruk til inndekning pr 31.12.2007 er 2,7 millioner kroner. Merforbruk i investeringsregnskapet 2007 på 0,8 millioner kroner må dekkes i løpet av 2 år.

Det er foretatt låneopptak på 2,5 millioner kroner til investeringsformål i 2007. Det er nedbetalt 3 millioner kroner i avdrag i år og renten har steget med ca. 2 prosentpoeng, noe som utgjør en renteøkning på 1,2 millioner kroner i året. Utfordringen i 2008 er bl.a. at renteøkning på 1 prosentpoeng utgjør økte driftsutgifter på 0,6 millioner kroner i året.